

Europese daadkracht een must bij terrorismebestrijding

Terrorisme vormt één van de grootste bedreigingen voor de democratie, de mensenrechten als ook de mondiale economische en sociale ontwikkelingen. Terrorisme binnen de grenzen van de EU is niet nieuw. Vooral Groot-Brittannië en Spanje hebben de afgelopen decennia veel te maken gehad met terreur van organisaties zoals de IRA en de ETA. Terrorisme kan echter niet langer tot slechts een binnenlandse aangelegenheid worden bestempeld. Terroristen opereren via internationale netwerken en maken gebruik van middelen met vernietigende gevolgen. Het terrorisme van vandaag beperkt zich niet tot landsgrenzen.

Heilige oorlog

De aanslagen van 11 september 2001 in New York en 11 maart 2004 in Madrid zijn hier een schrijnend voorbeeld van. En zo 'n beetje alle lidstaten hebben inmiddels te maken met een groeiend aantal moslims dat bereid is geweld te gebruiken voor hun heilige strijd, de jihad. De onrust, de wraak om de wraak en de strijd tussen goed en kwaad die nu wordt gestreden, zijn juist hetgene waar radicale moslims met een fundamentalistische uitleg van de Koran op uit zijn als martelaar voor de heilige oorlog. En dit alles ingebed in een gesloten cultuur, die wordt gekenmerkt door een enorme betrokkenheid bij geloofsgenoten elders in de wereld. Het is mede daarom dat ook de EU de eerste stappen heeft gezet voor een gemeenschappelijk beleid in de strijd tegen het terrorisme. Echter, hoe noodzakelijk ook, de Europese initiatieven

blijken in de praktijk maar moeilijk van de grond te komen en/of weinig effectief te zijn.

Actieplan

Het vertrekpunt voor EU-initiatieven in het kader van terrorismebestrijding werd reeds in 1999 geformuleerd. Tijdens de Europese Top in Tampere (Finland) werd toen het besluit genomen om de justitiële samenwerking tussen de lidstaten te intensiveren teneinde grensoverschrijdende misdaden, waaronder terrorisme, beter te bestrijden. Pas na de aanslagen van 11 september 2001 werd terrorismebestrijding daadwerkelijk een prioriteit. Reeds tien dagen later stelde de Europese Commissie een aantal concrete maatregelen voor. Dit heeft vervolgens geleid tot de aanneming van een actieplan door de Europese Raad.

De uitwisseling van informatie verloopt buitengewoon moeizaam

Tevens werd in 2002 door de EU een kaderbesluit aangenomen. Het besluit bevatte onder meer een eenduidige definitie van de term terrorisme, een onderlinge aanpassing van strafmaatregelen voor daders en goede informatie-uitwisseling tussen de lidstaten. De theorie leek veelbelovend, maar in de praktijk kwam (en komt) er weinig van terecht. Het in Den Haag gevestigde Europol bijvoorbeeld brengt vertegenwoordigers van de verschillende Europese politiediensten samen voor overleg en uitwisseling van informatie. Deze uitwisseling is van cruciaal belang, maar

verloopt buitengewoon moeizaam, met name door een gebrek aan onderling vertrouwen. Het Europese aanhoudingsbevel, dat de uitlevering van verdachten makkelijker moet maken, is op 1 januari 2004 slechts tussen acht lidstaten in werking getreden omdat de andere zeven (van de toen nog vijftien) lidstaten, waaronder Nederland, de deadline voor implementatie niet hadden gehaald.

Symbolisch

Ook na de aanslagen in Madrid werd door de Europese staats- en regeringsleiders met veel retoriek een aantal maatregelen aangenomen. De initiatieven waren echter vooral symbolisch van aard. Ten eerste was er de solidariteitsverklaring (een terroristische aanslag tegen een lidstaat wordt beschouwd als een aanslag tegen alle lidstaten). Daarnaast werd een Europese anti-terrorisme coördinator aangesteld in de persoon van Gijs de Vries (VVD). Hij moest de EU-initiatieven gaan coördineren en ervoor zorgdragen dat lidstaten genomen besluiten ook daadwerkelijk implementeren. Hij kreeg echter weinig concrete bevoegdheden. Ten derde werden de lidstaten opgeroepen om doeltreffender gebruik te maken van Europol en Eurojust (het agentschap dat het onderzoek naar en de vervolging van grensoverschrijdende criminaliteit faciliteert en coördineert). Ten slotte namen de Europese leiders een verklaring aan waarin zeven strategische doelstellingen uiteen werden gezet voor een hernieuwd EU-actieplan tegen terrorisme, met specifieke deadlines voor de

Ook Europa blijft niet gevrijwaard van terroristische aanslagen

bijbehorende 150 maatregelen. Het actieplan zou twee keer per jaar worden herzien. Tot op de dag van vandaag ligt de implementatie van het complexe actieplan echter flink achter op schema.

Onvermogen

In grote lijnen zijn er drie redenen waarom de voortgang in Europa zo moeizaam verloopt ten aanzien van terrorismebestrijding. Het bereiken van een consensus op EU-niveau wordt ten eerste gecompliceerd door het feit dat nationale reacties op terrorisme blijven variëren al naar gelang de juridische tradities van een lidstaat en de mate waarin terrorisme direct een bepaalde lidstaat heeft beïnvloed. In Nederland leidde de moord op Theo van Gogh bijvoorbeeld tot voorstellen van nieuwe maatregelen die het makkelijker maken om verdachten van terrorisme te arresteren. En in Duitsland staan nieuwe wetten de uitzetting van immigranten toe die verdacht worden van terrorisme. Daarnaast lijkt de politieke daadkracht bij een groot aantal lidstaten te ontbreken. Het niet halen van deadlines voor implementatie van wet- en regelgeving, politieke aarzelingen en het onderlinge wantrouwen tussen de lidstaten, waardoor gevoelige informatie niet met elkaar wordt gedeeld, zijn een teken aan de wand. Een laatste oorzaak voor de moeizame ontwikkeling van Europese beleidsvorming ten aanzien van terrorismebestrijding is te vinden in de institutionele factoren. De rigide unanimiteitsregel van de zogenoemde derde pijler betekent dat elke lidstaat een veto kan

uitspreken, waardoor samenwerking slechts tot stand komt op basis van de laagste gemene deler. Dit alles leidt ertoe dat de Europese samenwerking in de strijd tegen het terrorisme vooral wordt gekenmerkt door onvermogen en de welbekende heilige huisjes van politie, justitie en de veiligheidsdiensten. En dus komt er in de praktijk weinig terecht van alle mooie voornemens.

In de praktijk komt weinig terecht van alle mooie voornemens

Stap vooruit

Biedt het Grondwettelijk Verdrag een oplossing voor deze problematiek? Voor een deel wel. Terrorismebestrijding valt onder de Europese ruimte van 'vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid', één van de beleidsterreinen die de meeste veranderingen ondergaat in het nieuwe Verdrag. Door de afschaffing van de befaamde pijlerstructuur zal zowel de grensoverschrijdende justitiële samenwerking in strafzaken als de politieke samenwerking - cruciaal voor een effectieve terrorismebestrijding - onder de gewone wetgevingsprocedure vallen. Dit betekent dat over deze onderwerpen met gekwalificeerde meerderheid wordt gestemd in de Raad en dat het Europees Parlement, dat nu slechts adviezen mag geven, medewetgevende bevoegdheden krijgt. Hiermee wordt de besluitvormingsprocedure enigszins vereenvoudigd. Het Grondwettelijk Verdrag is dan ook in dit opzicht een bescheiden stap vooruit.

Daarnaast is én blijft de politieke daadkracht van de lidstaten buitengewoon noodzakelijk. Niet in het minst omdat de strategische richtsnoeren, ook na invoering van het Grondwettelijk Verdrag, op basis van unanimiteit worden vastgesteld. Om te komen tot Europese antwoorden op de dreigingen van het internationale terrorisme is politieke wil van alle Europese instellingen, dus ook van de lidstaten, van groot belang. De zoektocht naar het evenwicht tussen terrorismebestrijding én het respect voor de rechten en vrijheden van de Europeanen speelt hierbij vanzelfsprekend een belangrijke rol.

Unieke kans

Eén ding is zeker: zij die pleiten voor een 'nee' op 1 juni a.s., laten een unieke kans aan zich voorbij gaan, namelijk het effectiever bundelen van de Europese krachten in de strijd tegen het terrorisme. De weg van de behoedzaamheid hebben we jarenlang bewandeld en heeft werkelijk tot niets geleid. Europese daadkracht is een 'must' in deze. Het Grondwettelijk Verdrag biedt ons een kans, én die kans moeten we durven benutten.

Jeanine Hennis-Plasschaert
Lid van het Europees Parlement voor de VVD

